ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ANTONIO LA PERGOLA

της 18ης Νοεμβρίου 1999 *

1. Στην παρούσα υπόθεση, το Verwaltungsgerichtshof (διοικητικό δικαστήριο) (Αυστρία) ζητεί από το Δικαστήριο την ερμηνεία του άρθρου 6, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την προώθηση της συνδέσεως (στο εξής, αντιστοίχως, απόφαση και Συμβούλιο Συνδέσεως) [1], σχετικά με το δικαίωμα προσβάσεως σε θέση εργασίας που αναγνωρίζεται στα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζόμενου.

I — Οι εφαρμοστέοι κανόνες του κοινοτικού δικαίου

2. Η Συμφωνία Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας [2] (στο εξής: Συμφωνία) έχει στόχο την «προαγωγή της συνεχούς και ισορρόπου ενισχύσεως των εμπορικών και οικονομικών σχέσεων μεταξύ των μερών, λαμβανομένης πλήρως υπόψη της ανάγκης εξασφαλίσεως της επιταχυνομένης αναπτύξεως της τουρκικής οικονομίας και της ανυψώσεως του επιπέδου απασχολήσεως και των όρων διαβιώσεως του τουρκικού λαού» (βλ. άρθρο 2, παράγραφος 1).

Τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12 της Συμφωνίας «να εμπνέονται από τα άρθρα 48, 49, και 50 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Κοινότητας για τη σταδιακή πραγματοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μεταξύ τους».

Σύμφωνα με το άρθρο 36 του πρόσθετου πρωτοκόλλου της Συμφωνίας, της 23ης Δεκεμβρίου 1970 [3], το Συμβούλιο Συνδέσεως καθορίζει τις λεπτομέρειες εφαρμογής της σταδιακής πραγματοποιήσεως της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας και της Τουρκίας, σύμφωνα με τις αρχές που θέτει το άρθρο 12 της εν λόγω Συμφωνίας.

3. Κατ' εφαρμογήν του προμνησθέντος άρθρου 36, το Συμβούλιο Συνδέσεως εξέδωσε την απόφαση, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1980. Βάσει του άρθρου 7, πρώτο

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

1 — Η απόφαση αυτή δεν έχει δημοσιευθεί.

2 — Συμφωνία για τη δημιουργία συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, η οποία υπογράφηκε στην Άγκυρα στις 12 Σεπτεμβρίου 1963 και συνήφθη εξ ονόματος της Κοινότητας με την απόφαση 64/732/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 1963 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/001, σ. 48).

3 — Racc. 1972, L 293, σ. 4.

εδάφιο, της αποφάσεως, ήτοι της επίμαχης στην παρούσα υπόθεση διατάξεως:

«Τα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου ενταγμένου στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους, στα οποία έχει επιτραπεί να ζήσουν μαζί του,

— εφόσον διαμένουν νομίμως στο κράτος αυτό επί τρία τουλάχιστον έτη και υπό την επιφύλαξη της αποδοτέας στους εργαζομένους των κρατών μελών της Κοινότητας προτεραιότητας, δικαιούνται να αποδεχθούν οποιαδήποτε προσφορά εργασίας·

— εφόσον διαμένουν νομίμως στο κράτος αυτό επί πέντε τουλάχιστον έτη, έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε οποιαδήποτε έμμισθη δραστηριότητα.»

II — Τα πραγματικά περιστατικά

4. Στις 23 Σεπτεμβρίου 1983, η S. Eyüp, Τουρκίδα υπήκοος, τέλεσε στο Lauterach (Αυστρία) γάμο με Τούρκο εργαζόμενο ενταγμένο στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους αυτού, αποκτώντας, κατά συνέπεια, άδεια διαμονής στο εν λόγω κράτος. Η απόφαση διαζυγίου του ζεύγους δημοσιεύθηκε από δικαστήριο της Τουρκίας στις 13 Νοεμβρίου 1985. Το ζεύγος Eyüp δεν έπαυσε εντούτοις να συμβιώνει σε οιονεί γάμου κοινωνία και εξακολούθησε να διαμένει στην Αυστρία. Τέσσερα από τα επτά συνολικά τέκνα τους γεννήθηκαν κατά το χρονικό αυτό διάστημα, το οποίο διήρκεσε μέχρι τις 7 Μαΐου 1993, ημερομηνία κατά την οποία η S. Eyüp τέλεσε νέο γάμο με τον πρώην σύζυγό της. Μετά τον δεύτερο αυτό γάμο, ο σύζυγος αναγνώρισε τα τέκνα («νομιμοποίηση με επιγενόμενο γάμο των γονέων»).

5. Στις 23 Απριλίου 1997, η S. Eyüp, προσφεύγουσα της κύριας δίκης, ζήτησε από τις αυστριακές αρχές να αναγνωριστεί ότι πληρούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της αποφάσεως. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 1997. Η άρνηση χορηγήσεως σχετικής άδειας στην ενδιαφερομένη στηρίχθηκε σε διάφορες θεωρήσεις: δεν συνέτρεχε η περί ελάχιστης διάρκειας διαμονής προϋπόθεση που θέτει η απόφαση για την αναγνώριση του επίμαχου δικαιώματος· μια «σύντροφος» δεν είναι ούτε «σύζυγος» ούτε «μέλος της οικογένειας» Τούρκου εργαζομένου· δεν ήταν, κατά συνέπεια, δυνατόν να ληφθεί υπόψη η επιπλέον περίοδος επτά ετών που μεσολάβησε μεταξύ του διαζυγίου και της τελέσεως του δεύτερου γάμου· με το διαζύγιο τερματίστηκε η περίοδος διαμονής (δύο ετών περίπου) που είχε ως αφετηρία τον πρώτο γάμο, με συνέπεια η περίοδος αυτή να μην μπορεί να σωρευθεί με εκείνη που άρχισε από τον δεύτερο γάμο (τεσσάρων ετών περίπου).

6. Η S. Eyüp, στο πλαίσιο της προσφυγής που άσκησε κατά της απορριπτικής αποφάσεως, ζήτησε από το Verwaltungsgerichtshof να αναγνωρίσει, μέσω της λήψεως ασφαλιστικών μέτρων, το δικαίωμά της να ασκεί βιοποριστική δραστηριότητα μέχρις ότου το

δικαστήριο αυτό αποφανθεί οριστικώς επί του δικαιώματος το οποίο επικαλείται.

7. Μετά την άσκηση της παρούσας προσφυγής, η S. Eyüp, έχοντας συμβιώσει νομίμως με τον σύζυγό της στην Αυστρία επί πέντε έτη από τη σύναψη του δεύτερου γάμου, ήτοι στις 5 Νοεμβρίου 1998, απέκτησε την άδεια εργασίας που προβλέπει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, *δεύτερη περίπτωση*, της αποφάσεως.

III — Τα προδικαστικά ερωτήματα

8. Το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο τα εξής ερωτήματα:

«1) Έχει ο όρος "μέλος της οικογένειας", που χρησιμοποιείται στο άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την προώθηση της συνδέσεως, την έννοια ότι τις προϋποθέσεις της διατάξεως αυτής πληροί και η/ο σύντροφος του Τούρκου εργαζομένου/της Τουρκίδας εργαζομένης (που συμβιώνει με τον εργαζόμενο σε οιονεί γάμου κοινωνία, χωρίς να υφίσταται επίσημος δεσμός γάμου);

2) Αν ο σύντροφος δεν πρέπει να θεωρηθεί ως μέλος της οικογένειας:

Έχει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80 την έννοια ότι, για να πληρούνται οι προϋποθέσεις της διατάξεως αυτής, πρέπει να υφίσταται αδιαλείπτως επί πενταετία επίσημος δεσμός γάμου μεταξύ του Τούρκου εργαζομένου και του μέλους της οικογένειας ή επιτρέπεται να διακόπτονται οι περίοδοι υπάρξεως επίσημου δεσμού γάμου με το ίδιο πρόσωπο από μακροχρόνια περίοδο απλής συμβιώσεως;

3) Έχει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80 την έννοια ότι η επίσημη λύση του γάμου (π.χ. με διαζύγιο) έχει ως συνέπεια ότι δεν ισχύουν πλέον υπέρ του πρώην συζύγου του Τούρκου εργαζομένου οι χρονικές περίοδοι που είχε συμπληρώσει μέχρι τη λύση του γάμου ως μέλος της οικογένειας;

4) Επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο τη διασφάλιση των δικαιωμάτων που απορρέουν από τα άρθρα 6 και 7 της αποφάσεως 1/80 για τις αναφερόμενες στα άρθρα αυτά κατηγορίες προσώπων (και που ισχύουν απευθείας) εντός ενός κράτους μέλους, ώστε να πρέπει να παρέχεται στη συγκεκριμένη περίπτωση έννομη προστασία υπό τη μορφή ευνοϊκής (διαπλαστικής) αποφάσεως λήψεως ασφαλιστικών μέτρων;

5) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο τέταρτο ερώτημα:

Είναι αναγκαία η βάσει του κοινοτικού δικαίου έκδοση ευνοϊκής (διαπλαστικής) αποφάσεως λήψεως ασφαλιστικών μέτρων με την οποία να αναγνωρίζεται ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση (διαδίκου που έχει υποβάλει σχετική αίτηση και επικαλείται δικαιώματα απορρέοντα από τα άρθρα 6 και 7 της αποφάσεως 1/80) υφίσταται προσωρινά, μέχρις ότου εκδοθεί η οριστική απόφαση για την παροχή έννομης προστασίας και ενόσω διαρκεί η διαδικασία ενώπιον της αρμόδιας διοικητικής αρχής ή του δικαστηρίου που ελέγχει την απόφαση της αρχής αυτής ή η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το προβλεπόμενο από τη Συμφωνία Συνδέσεως δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, προκειμένου να αποφευχθεί σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία; Αποτελεί τέτοια ζημία το γεγονός ότι για τη δεσμευτική διαπίστωση της συνδρομής, στη συγκεκριμένη περίπτωση, των προϋποθέσεων των διατάξεων της Συμφωνίας Συνδέσεως περί ελεύθερης κυκλοφορίας δεν εκδίδεται απόφαση αμέσως, αλλά σε μεταγενέστερο χρόνο;»

IV – Νομική ανάλυση

9. Εκ προοιμίου, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: Επιτροπή) διατύπωσε μια πρώτη παρατήρηση από την οποία θα μπορούσε να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τα προπαρατεθέντα ερωτήματα δεν είναι λυσιτελή: κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως, η S. Eyüp είχε, εν πάση περιπτώσει, συμπληρώσει περισσότερα από τρία έτη συμβιώσεως με τον σύζυγό της. Επομένως, πληρούσε τα κριτήρια που θέτει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, *πρώτη περίπτωση*, και συνεπώς έπρεπε να αναγνωριστεί υπέρ αυτής το δικαίωμα που διεκδικούσε, ανεξάρτητα από τα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο. Παραμένει, εντούτοις, το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου της υποθέσεως, η S. Eyüp ζητούσε τη χορήγηση ενός εγγράφου το οποίο να πιστοποιεί ένα «πλήρες» δικαίωμα για οποιαδήποτε έμμισθη δραστηριότητα, υπό την έννοια της δεύτερης περιπτώσεως της προπαρατεθείσας διατάξεως. Δεν επικαλέστηκε, επομένως, απλώς το δικαίωμα αποδοχής μιας προσφοράς εργασίας υπό την έννοια του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, για την οποία οι κοινοτικοί εργαζόμενοι έχουν προτεραιότητα. Στο σημείο αυτό έγκειται, επομένως, η λυσιτέλεια των ερωτημάτων που έθεσε το εθνικό δικαστήριο και που πρόκειται να αναλύσω με τις παρούσες προτάσεις.

10. Πάντα εκ προοιμίου, η Επιτροπή εκφράζει αμφιβολίες ως προς τη λυσιτέλεια των τριών πρώτων υποβληθέντων ερωτημάτων, λαμβανομένου υπόψη ότι, μεταξύ της ημερομηνίας συνάψεως του δεύτερου γάμου και της ημερομηνίας υποβολής από το Verwaltungsgerichtshof της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, παρήλθαν πέντε περίπου έτη, ήτοι η ελάχιστη περίοδος που προβλέπει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, *δεύτερη περίπτωση*. Η Επιτροπή υποστήριξε, στην ουσία, ότι η S. Eyüp πληρούσε ήδη τις προϋποθέσεις του δικαιώματος στη χορήγηση άδειας εργασίας και, όπως προέκυψε από την επ' ακροατηρίου συζήτηση, απέκτησε πράγματι αυτή την άδεια εργασίας λίγους μήνες μετά την πρωτοκόλληση της παρούσας υποθέσεως. Εντούτοις, όπως επισήμανε η Αυστριακή Κυβέρνηση, μια απάντηση στα τρία πρώτα υποβληθέντα ερωτήματα μπορεί εν πάση περιπτώσει να αποδειχθεί χρήσιμη εν όψει των ενδεχόμενων αξιώσεων αποζημιώσεως προς αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν, τις

οποίες η S. Eyüp θα μπορούσε να προβάλει ενώπιον των αυστριακών αρχών [4].

1. *Το πρώτο ερώτημα*

11. Με το πρώτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν ο όρος «μέλος της οικογένειας», που χρησιμοποιείται στο άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως, έχει εφαρμογή στον σύζυγο Τούρκου εργαζομένου, ο οποίος συμβιώνει με τον εν λόγω εργαζόμενο σε οιονεί γάμου κοινωνία. Αν αυτό συμβαίνει, θα ισοδυναμούσε, για τον υπολογισμό των προβλεπόμενων από τη διάταξη αυτή περιόδων, με εξομοίωση του συντρόφου με το πρόσωπο με το οποίο ο Τούρκος εργαζόμενος συνδέεται με επίσημο δεσμό γάμου και, επομένως, θα ήταν εν προκειμένω δυνατό να ληφθεί υπόψη η συνολική περίοδος συμβιώσεως του ζεύγους μεταξύ 1983 (ημερομηνία τελέσεως του πρώτου γάμου) και 1997 (ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως για την απόκτηση άδειας εργασίας).

12. Όπως επισήμαναν στην παρούσα υπόθεση οι Κυβερνήσεις της Αυστρίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γερμανίας, καθώς και η Επιτροπή, για την ερμηνεία του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως, πρέπει κυρίως να ληφθούν υπόψη οι κανόνες της Συνθήκης σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, όπως ακριβώς προβλέπει το άρθρο 12 της Συμφωνίας, στο οποίο το Δικαστήριο έχει αναφερθεί πολλές φορές προς ερμηνεία των διατάξεων της επίμαχης αποφάσεως στον κοινωνικό τομέα, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι διατάξεις που αποτελούν αντικείμενο των τριών πρώτων ερωτημάτων που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο [5]. Φυσικά, οι διατάξεις του παράγωγου δικαίου που θεσπίστηκαν για την εφαρμογή της Συνθήκης, ήτοι εκείνες που περιέχει ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας [6] (στο εξής: κανονισμός), είναι επίσης κρίσιμες.

13. Βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού, ο σύζυγος συγκαταλέγεται στα μέλη της οικογένειας του διακινούμενου εργαζομένου τα οποία έχουν δικαίωμα να εγκατασταθούν μαζί του στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής (άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο α'). Στην απόφαση Reed του 1986 [7], το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, «*Επειδή δεν υπάρχουν ενδείξεις μιας* γενικότερης *κοινωνικής εξελίξεως* που να δικαιολογεί διασταλτική ερμηνεία, ούτε κάποια αντίθετη ένδειξη στον κανονισμό, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, χρησιμοποιώντας τον όρο "σύζυ-

4 — Κατά τη γνώμη μου, λαμβανομένων υπόψη των ισχυρισμών της S. Eyüp όσον αφορά ποινικές κυρώσεις κατά οποιουδήποτε προσφέρει απασχόληση σε Τούρκο υπήκοο που δεν διαθέτει άδεια εργασίας (βλ., κατωτέρω, σκέψη 36), η απάντηση στα τρία πρώτα υποβληθέντα ερωτήματα θα μπορούσε να είναι αποφασιστική και στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών που ενδεχομένως θα κινούνταν σε βάρος όσων, μεταξύ Απριλίου 1997 (ημερομηνία ασκήσεως της αιτήσεως για χορήγηση άδειας εργασίας) και Ιουνίου 1999 (ημερομηνία χορηγήσεως της εν λόγω άδειας), απασχόλησαν εμμίσθως την προσφεύγουσα.

5 — Βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 6ης Ιουνίου 1995, C-434/93, Bozkurt (Συλλογή 1995, σ. I-1475, σκέψεις 19 και 20), της 23ης Ιανουαρίου 1997, C-171/95, Tatik (Συλλογή 1997, σ. I-329, σκέψη 20), και της 17ης Απριλίου 1997, C-351/95, Kadiman (Συλλογή 1997, σ. I-2133, σκέψη 30).

6 — ΕΕ L 257, σ. 2.

7 — Απόφαση της 17ης Απριλίου 1986, 59/85 (Συλλογή 1986, σ. 1283).

γος", το άρθρο 10 εννοεί μόνον τη σχέση που στηρίζεται σε γάμο» [8].

14. Λαμβανομένης υπόψη της παρούσας καταστάσεως του κοινοτικού δικαίου όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των κοινοτικών εργαζομένων, οι κυβερνήσεις που παρενέβησαν και η Επιτροπή κατέληξαν, συνεπώς, ότι ο όρος «μέλος της οικογένειας» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως εφαρμόζεται μόνο στη σύζυγο Τούρκου εργαζομένου, ήτοι στο πρόσωπο με το οποίο ο τελευταίος συνδέεται με δεσμούς γάμου.

15. Είναι αληθές ότι η S. Eyüp δεν προσκόμισε κανένα συγκεκριμένο στοιχείο σχετικό με τη «γενικότερη κοινωνική εξέλιξη» εντός της Κοινότητας που να μπορεί να δικαιολογήσει ευρύτερη ερμηνεία — από εκείνη που έδωσε το Δικαστήριο με την απόφαση Reed — του όρου «μέλος της οικογένειας» και, κατά συνέπεια, του «συζύγου». Η προσφεύγουσα προτείνει, εντούτοις, μια «εξελικτική» ερμηνεία του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία η «οικογένεια» του διακινούμενου Τούρκου εργαζομένου περιλαμβάνει και τη «σύντροφο». Η S. Eyüp ανέφερε ιδίως ότι έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα από την έκδοση του κανονισμού και της αποφάσεως Reed. Επικαλέστηκε, επίσης, το άρθρο 8, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: Σύμβαση). Βάσει του άρθρου αυτού «παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του».

16. Μπορεί να θεωρηθεί ότι η νομολογία του Δικαστηρίου επιβεβαιώνει ότι η αναφορά στην εν λόγω Σύμβαση είναι χρήσιμη για την ερμηνεία του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως. Όταν το Δικαστήριο ασχολήθηκε με το άρθρο 10, παράγραφος 3, του κανονισμού [9], το οποίο είναι στενά συνδεδεμένο με την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου [10], αποφάσισε, εν ολομελεία, ότι «πρέπει να ερμηνευθεί υπό το φως του απαιτούμενου σεβασμού της οικογενειακής ζωής, όπως αναφέρεται στο άρθρο 8 της Σύμβασης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών» [11]. Θεωρώ ότι το ερμηνευτικό αυτό κριτήριο εναρμονίζεται πλήρως με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία «τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει

8 — Σκέψη 15 (η υπογράμμιση δική μου). Στην απόφαση Reed, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του όρου «σύζυγος» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 10 του κανονισμού, όσον αφορά δηλαδή τα δικαιώματα διαμονής των μελών της οικογένειας διακινούμενου εργαζομένου. Στην παρούσα υπόθεση, ανταθέτως, το επίμαχο σημείο είναι το δικαίωμα των μελών της οικογένειας για θέση εργασίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής. Θεωρώ ότι η διαφορά αυτή δεν αποκλείει ανάλογη λύση, διότι στον εν λόγω κανονισμό περιέχεται μια δεύτερη διάταξη, συμπληρωματική του άρθρου 10 του κανονισμού και ανάλογη προς το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού, το άρθρο 11. Το άρθρο αυτό προβλέπει το δικαίωμα των μελών της οικογένειας του δικαινούμενου εργαζομένου να εργάζονται εντός του κράτους μέλους υποδοχής και, μεταξύ αυτών, συγκαταλέγεται ρητώς ο «σύζυγος» (βλ., εξάλλου, τη σκέψη 17 των παρουσών προτάσεων).

9 — Δυνάμει του οποίου «Για την εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2, ο εργαζόμενος πρέπει να διαθέτει για την οικογένειά του κατοικία, η οποία θεωρείται κανονική για τους ημεδαπούς εργαζόμενους στην περιφέρεια όπου απασχολείται (...)».

10 — Έχω ήδη αναφέρει ότι πρέπει να εμπνευστούμε από το άρθρο 10, όπως και από κάθε άλλη διάταξη του κανονισμού, προκειμένου να ερμηνεύσουμε τις κοινωνικές διατάξεις της αποφάσεως [βλ. άρθρο 12 της Συμφωνίας (βλ. σκέψη 12 των παρουσών προτάσεων) και τη νομολογία που παρατίθεται στην υποσημείωση 6].

11 — Απόφαση της 18ης Μαΐου 1989, 249/86, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 1989, σ. 1263, σκέψη 10).

το Δικαστήριο» [12]. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «η Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί των δικαιωμάτων του ανθρώπου κατέχει εξέχουσα σημασία» [13]. Για το Δικαστήριο, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει τόση σημασία ώστε αποτελεί *προϋπόθεση της νομιμότητας των κοινοτικών πράξεων* [14]. Αναφορά στον όρο αυτό έγινε επίσης στο προοίμιο της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης και στο άρθρο ΣΤ, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ), βάσει του οποίου «Η Ένωση *σέβεται* τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (...) ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου» (η υπογράμμιση δική μου).

17. Λαμβανομένης υπόψη της εκ μέρους της S. Eyüp αναφοράς στη Σύμβαση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ισχυρίστηκε ότι, μολονότι η Σύμβαση αφορά «ατομικά» δικαιώματα, το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως έχει ως αντικείμενο ένα δικαίωμα «οικονομικής» φύσεως. Η παρατήρηση αυτή, αν και ορθή, δεν επιτρέπει εντούτοις την απόρριψη της θέσεως της προσφεύγουσας. Συγκεκριμένα, το προτέρημα του «οικονομικού» αυτού δικαιώματος έγκειται στο ότι αποτελεί *προστιθέμενη αξία* σε σχέση με την προστασία ατομικής και κοινωνικής φύσεως του οικογενειακού κυττάρου, όπως προβλέπει το άρθρο 8 της Συμβάσεως. Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Δικαστηρίου στην προπαρατεθείσα υπόθεση Kadiman, «το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, αποσκοπεί στη *δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για τη συγκέντρωση της οικογένειας* στο κράτος μέλος υποδοχής, επιτρέποντας, *καταρχάς*, την παρουσία των μελών της οικογένειας κοντά στον διακινούμενο εργαζόμενο και, στη συνέχεια, *ενισχύοντας τη θέση τους* με την αναγνώριση του δικαιώματος προσβάσεως σε θέση εργασίας αντός του κράτους αυτού» [15]. Κατά τον γενικό εισαγγελέα Léger, «από της εκδόσεως της (...) αποφάσεως Kadiman, είναι πλέον πράγματι δεδομένο ότι [το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως] αποβλέπει στη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για τη συγκέντρωση της οικογένειας» [16]. Βάσει των θεωρήσεων αυτών, φρονώ ότι είναι πλήρως δικαιολογημένη η παραπομπή στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (στο εξής: ΕΔΑΔ) σχετικά με το άρθρο 8, παράγραφος 1, της Συμβάσεως — για την ερμηνεία του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο —, διάταξη που αφορά ένα θεμελιώδες δικαίωμα όπως αυτό της απαγορεύσεως επεμβάσεως της δημόσιας αρχής στην οικογενειακή ζωή.

18. Σύμφωνα με ότι μπορεί στο εξής να θεωρηθεί πάγια νομολογία του

12 — Γνωμοδότηση 2/94, της 28ης Μαρτίου 1996 (Συλλογή 1996, σ. I-1759, σκέψη 33). Μεταξύ των πολυάριθμων αποφάσεων του Δικαστηρίου, βλ., για παράδειγμα, τις αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 1979, 44/79, Hauer (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 749, σκέψη 17)· της 10ης Ιουλίου 1984, 63/83, Kirk (Συλλογή 1984, σ. 2689, σκέψη 22)· της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-404/92 P, X κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. I-4737, σκέψη 17)· της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman (Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 79)· της 8ης Ιουλίου 1999, C-199/92 P, Hüls κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. I-4287, σκέψεις 149 και 150), και C-235/92 P, Montecatini κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. I-4539, σκέψη 37).

13 — Γνωμοδότηση 2/94, σκέψη 33.

14 — Γνωμοδότηση 2/94, σκέψη 34.

15 — Σκέψη 36 (η υπογράμμιση δική μου). Πάντα στην απόφαση Kadiman, αναφέρεται ότι το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, «αποσκοπεί στη διευκόλυνση της εργασίας και της διαμονής του Τούρκου εργαζομένου που είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους, *εξασφαλίζοντας τη διατήρηση των οικογενειακών δεσμών του εντός του κράτους αυτού*» (σκέψη 36· η υπογράμμιση δική μου). Στην απόφαση Επιτροπή κατά Γερμανίας (βλ. υποσημείωση 11), το Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι «όπως προκύπτει από το σύνολο των (...) διατάξεων (του κανονισμού), το Συμβούλιο, προκειμένου να διευκολύνει την κυκλοφορία των μελών της οικογενείας των εργαζομένων, έλαβε υπόψη, *αφενός μεν*, τη σημασία που από ανθρωπιστική άποψη αποδίδει ο εργαζόμενος στην έλευση της οικογενείας του πλησίον του (...)» (σκέψη 11· η υπογράμμιση δική μου). Όπως ήδη ανέφερα (βλ. υποσημείωση 8), σ' αυτό το «σύνολο» διατάξεων δεν περιέχεται μόνο ένας κανόνας με τον οποίο διασφαλίζεται η συγκέντρωση της οικογένειας του εργαζομένου εντός του κράτους μέλους υποδοχής (βλ. άρθρο 10 του κανονισμού) αλλά και ένας κανόνας ο οποίος προβλέπει το δικαίωμα των μελών της οικογένειας να αναλαμβάνουν οποιαδήποτε μισθωτή δραστηριότητα (βλ. άρθρο 11 του εν λόγω κανονισμού).

16 — Προτάσεις της 9ης Ιουλίου 1998 στην υπόθεση Akman (απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1998, C-210/97, Συλλογή 1998, σ. I-7519· κατά την ίδια έννοια, βλ. σκέψεις 37 και 43)· βλ. επίσης την απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-355/93, Eroglu (Συλλογή 1994, σ. I-5113, σκέψη 22).

ΕΔΑΔ [17], ο όρος «οικογένεια», υπό την έννοια της προπαρατεθείσας διατάξεως, δεν σημαίνει μόνον ένα σύνολο ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με σχέση επισήμως καθιερωμένη (για παράδειγμα, μέσω γάμου ή με το καθεστώς νομιμοποιημένου τέκνου) [18]. Σύμφωνα με τους δικαστές του Στρασβούργου, το άρθρο 8, παράγραφος 1, της Συμβάσεως δεν διακρίνει μεταξύ «φυσικής» οικογένειας και «νόμιμης» οικογένειας. Οι δικαστές κατ' επανάληψη εξομοίωσαν τις de facto οικογενειακές σχέσεις με τον όρο «οικογένεια» και με την ιδιότητα όσων ανήκουν σ' αυτήν. Το ΕΔΑΔ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στα στοιχεία που διασφαλίζουν τους πραγματικούς και συγκεκριμένους δεσμούς μεταξύ των μελών ενός οικογενειακού κυττάρου. Μεταξύ των στοιχείων αυτών συγκαταλέγονται μια παρατεταμένη εκτός γάμου συμβίωση [19], η απόκτηση τέκνων κατά τη διάρκεια της σχέσεως [20] καθώς και η αμοιβαία οικονομική εξάρτηση.

19. Όσον αφορά τη δυνατότητα, βάσει της Συμβάσεως αυτής, να εμπίπτει στο ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως και ο σύντροφος του διακινούμενου εργαζομένου, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου επισήμανε ότι πρέπει να γίνουν προσεκτικές κινήσεις προς την κατεύθυνση αυτή και να χρησιμοποιηθεί η απαιτούμενη σύνεση για την εξισορρόπηση των συμφερόντων του Τούρκου εργαζομένου και μελών της οικογένειάς του με εκείνα των πολιτών του κράτους μέλους υποδοχής. Συναφώς, θεωρώ ότι η αναφορά στο άρθρο 8, παράγραφος 2, της Συμβάσεως είναι απαραίτητη. Η διάταξη αυτή περιέχει μια σειρά εξαιρέσεων από την απαγόρευση επεμβάσεως των δημοσίων αρχών στην οικογενειακή ζωή του καθενός. Όπως υποστήριξε η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, τα μέτρα που συνδέονται με την οικονομική ευμάρεια της χώρας περιλαμβάνονται στις εξαιρέσεις αυτές. Εν προκειμένω, η σημασία της προσφυγής στις επιταγές αυτές συνδέεται σαφώς με την «οικονομική» φύση του δικαιώματος του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο: το άνοιγμα της αγοράς εργασίας των κρατών μελών σε ευρύ κύκλο μελών της οικογένειας των Τούρκων εργαζομένων που διαμένουν στα κράτη μέλη θα μπορούσε να προσκρούσει στα συμφέροντα των κοινοτικών υπηκόων που προσπαθούν να εισχωρήσουν στην ίδια αυτή αγορά.

20. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αναφέρθηκε στη σύνεση την οποία επέδειξε το ΕΔΑΔ για να ελέγξει αν ένα συγκεκριμένο μέτρο που έλαβαν οι δημόσιες αρχές προσέβαλε το θεμελιώδες δικαίωμα που προστατεύεται από το άρθρο 8, παράγραφος 1, της Συμβάσεως, προκειμένου να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ερμηνείας του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως κατά τρόπο ευρύτερο από εκείνον που εφάρμοσε το Δικαστήριο στην προπαρατεθείσα απόφαση Reed (βλ. σκέψη 13). Υπενθυμίζω, συναφώς, ότι η νομολογία των δικαστών του Στρασβούργου εμμένει στον αναλογικό χαρα-

17 — Υπό την έννοια αυτή, βλ., για παράδειγμα, Cohen-Jonathan, G., *Respect for Private Life and Family Life*, R. S. J. Macdonald, F. Matcher, H. Petzold, «The European System for the Protection of Human Rights», Dordrecht, 1993, σ. 405 και ιδίως σ. 434 έως 436, και Janis, M. W., Kay, R. S., Bradley, A. W, *European Human Rights: text and materials*, Oxford, 1996, σ. 240 έως 243.

18 — Βλ. αποφάσεις της 13ης Ιουνίου 1979, Marckx, série A, αριθ. 31, σκέψη 31 (με την οποία κρίθηκε ότι μια μητέρα και η γεννημένη χωρίς γάμο των γονέων θυγατέρα της αποτελούσαν οικογένεια με δικαίωμα στην προστασία την οποία διασφαλίζει το άρθρο 8 της Συμβάσεως)· της 18ης Δεκεμβρίου 1986, Johnston, série A, αριθ. 112, σκέψεις 55 και 56 (κρίνουσα το άρθρο 8 της Συμβάσεως εφαρμοστέο σε μια οικογένεια που απαρτίζεται από ένα τέκνο και τους γονείς του οι οποίοι δεν είχαν συνάψει μεταξύ τους γάμο, αλλά συμβώναν επί 15 έτη και ο ένας από αυτούς εξακολουθούσε να συνδέεται με δεσμό γάμου με άλλο πρόσωπο, με το οποίο είχε αποκτήσει τρία τέκνα)· της 21ης Ιουνίου 1988, Berrehab, série A, αριθ. 138, σκέψη 21 (με την οποία το ΕΔΑΔ, στηριζόμενο στη συχνότητα των επαφών μεταξύ ενός πατέρα και της θυγατέρας του, αναγνώρισε την ύπαρξη οικογενειακού δεσμού μεταξύ τους, μολονότι το τέκνο αυτό γεννήθηκε μετά το διαζύγιο των γονέων του)· της 26ης Μαΐου 1994, Keegan, série A, αριθ. 290, σκέψη 44, και Kroon, série A, αριθ. 297-C, σκέψη 30 (στην οποία το ΕΔΑΔ, παραπέμποντας τη νομολογία που παρατίθεται στην παρούσα υποσημείωση, υποστήριξε ότι ένα ζεύγος που συνδέεται είτε με δεσμούς γάμου είτε de facto, αποτελεί, εν πάση περιπτώσει, οικογένεια υπό την έννοια του άρθρου 8 της Συμβάσεως).

19 — Στην απόφαση Johnston, περίοδος οιονεί γάμου κοινωνίας διάρκειας δεκαπέντε περίπου ετών θεωρήθηκε αποφασιστικό στοιχείο (σκέψη 56).

20 — Στην απόφαση Kroon, το ΕΔΑΔ θεώρησε αποφασιστικό, για τον καθορισμό της υπάρξεως ή μη οικογένειας, το γεγονός ότι από τη συνύπαρξη αυτή προέκυψαν τέσσερα τέκνα, μολονότι ο πατέρας δεν ζει πια με την «σύντροφό» του και μητέρα των τέκνων (σκέψη 30).

κτήρα των μέτρων τα οποία φέρονται να προσβάλλουν το δικαίωμα της οικογενειακής ζωής χωρίς επεμβάσεις της δημόσιας αρχής [21]. Το κριτήριο της αναλογικότητας εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση υπό το φως των αντικρουόμενων συμφερόντων που διακυβεύονται.

21. Εν προκειμένω, η εν λόγω στάθμιση συμφερόντων έχει, κατά κάποιον τρόπο, ήδη πραγματοποιηθεί εκ μέρους του κοινοτικού νομοθέτη, ο οποίος θέσπισε ευνοϊκές διατάξεις για τα μέλη της οικογένειας του Τούρκου εργαζομένου. Συγκεκριμένα, το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως καθιερώνει το δικαίωμα προσβάσεως των μελών της οικογένειας του εργαζομένου σε θέση εργασίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής. Ο νομοθέτης, όταν προέβλεψε ένα τέτοιο δικαίωμα, έλαβε ασφαλώς υπόψη τα συμφέροντα όλων των κοινοτικών υπηκόων· στο πρώτο εδάφιο της προπαρατεθείσας διατάξεως προβλέπεται μια περίοδος συμβιώσεως με τον Τούρκο εργαζόμενο διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών, μετά το πέρας της οποίας το δικαίωμα προσβάσεως του μέλους της οικογένειας σε θέση εργασίας εξακολουθεί να εξαρτάται από την προϋπόθεση αποδόσεως προτεραιότητας στους κοινοτικούς εργαζομένους· στο δεύτερο εδάφιο, η διάρκεια της επίμαχης προϋποθέσεως σχετικά με την περίοδο συμβιώσεως του μέλους της οικογένειας ορίζεται στα πέντε έτη.

22. Η στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων της οικείας οικογένειας και των πολιτών του κράτους μέλους υποδοχής αντιμετωπίζεται και από άλλη οπτική, συμπληρωματική της πρώτης. Αναφέρθηκε ότι, δυνάμει του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως, ο νομοθέτης θεώρησε αναγκαίο να παράσχει στα «μέλη της οικογένειας» του Τούρκου εργαζομένου το δικαίωμα προσβάσεως σε θέση εργασίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής. Επιβάλλεται επομένως να εξεταστεί αν, εν προκειμένω, το γεγονός της μη παροχής του εν λόγω «οικονομικού» δικαιώματος και στον σύντροφο αποτελεί προσβολή του (ατομικού) δικαιώματος συγκεντρώσεως της οικογένειας, στην ενίσχυση του οποίου αποσκοπεί το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο [22]. Το κρίσιμο στοιχείο στην παρούσα υπόθεση έγκειται στο να καθοριστεί αν — όπως ισχυρίστηκε η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου — το συμφέρον των πολιτών των κρατών μελών πρέπει ή όχι να θεωρηθεί δευτερεύον έναντι του συμφέροντος το οποίο σχετίζεται με την αίτηση της S. Eyüp. Σύμφωνα με το κριτήριο που έθεσε το ΕΔΑΔ, σε περιπτώσεις όπως αυτή της παρούσας υποθέσεως, η εξακρίβωση αυτή πρέπει να γίνεται σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας: ο όρος «μέλος της οικογένειας», βάσει του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, δεν πρέπει να ερμηνεύεται υπό τόσο ευρεία έννοια ώστε να μην παραχωρεί αρκετή θέση στα συμφέροντα, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών συμφερόντων, των κρατών μελών και των κοινοτικών υπηκόων που διαμένουν στα κράτη αυτά.

23. Το ΕΔΑΔ, στις περιπτώσεις στις οποίες θεώρησε ότι ο όρος «οικογένεια» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 8 της Συμβάσεως περιελάμβανε τις «φυσικές οικογένειες», στηρίχθηκε πάντα στον σοβαρό και σταθερό χαρακτήρα του δεσμού που υφίστατο μεταξύ των ενδιαφερομένων, ο οποίος σε κάθε υπόθεση επέτρεπε, μέσω της ερμηνευτικής οδού, την κατάληξη στο αποτέλεσμα αυτό (βλ. σκέψη 18) [23]. Εν προκειμένω, όσον αφορά τη

21 — Βλ., για παράδειγμα, Keegan, σκέψη 49, και Kroon, σκέψη 31, και απόφαση της 28ης Μαΐου 1985, Abdulaziz, Cabales και Balkandali, série A, αριθ. 94, σκέψεις 67 και 68.

22 — Βλ. το παρατεθέν στη σκέψη 17 απόσπασμα της αποφάσεως Kadiman.

23 — Στην απόφαση Kadiman, το Δικαστήριο ακολούθησε παρεμφερή στάση: «η πρακτική αποτελεσματικότητα του εν λόγω άρθρου 7 επιβάλλει (...) να εκδηλωθεί η συγκέντρωση της οικογένειας, προς χάριν την οποίας επετράπη η είσοδος του ενδιαφερομένου στο έδαφος του συγκεκριμένου κράτους μέλους, *επί ένα χρονικό διάστημα* με την πραγματική συγκατοίκηση [του ενδιαφερομένου] *στο πλαίσιο οικογενειακής συμβιώσεως με τον εργαζόμενο*» (σκέψη 40· η υπογράμμιση δική μου).

δική μου θέση, δέχομαι χωρίς δυσκολία ότι το ζεύγος Eyüp, καθόλην την περίοδο κατά την οποία συμβίωσε σε οιονεί γάμου κοινωνία, απέδειξε ότι συνδέεται με δεσμό στοργής τον οποίο χαρακτηρίζει μεγάλη σταθερότητα: απ' ό,τι έχω πληροφορηθεί, εξακολούθησαν αδιαλείπτως να ζουν κάτω από την ίδια στέγη. Η σταθερότητα αυτή χαρακτηρίζεται ιδίως από το γεγονός ότι εν συνεχεία τέλεσαν νέο γάμο (το 1997, είχαν συμπληρώσει περισσότερα από 13 έτη συμβιώσεως). Δεν είναι όμως μόνο αυτό. Τέσσερα από τα επτά τέκνα του ζεύγους Eyüp γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια των επτάμισι αυτών ετών. Τα τέκνα αυτά νομιμοποιήθηκαν κατόπιν με τον δεύτερο γάμο. Ο πατέρας κάλυψε όχι μόνον τις ανάγκες των τέκνων του, αλλά και εκείνες της μητέρας τους (της συντρόφου του), η οποία, όπως προκύπτει από τον φάκελο της υποθέσεως, ασχολήθηκε κυρίως με τα τέκνα στην οικογενειακή εστία. Το ΕΔΑΔ άλλωστε δέχτηκε επίσης την ύπαρξη «οικογένειας» (πάντα υπό την έννοια της Συμβάσεως) βάσει ενδείξεων από τις οποίες προκύπτει σταθερότητα μικρότερη από αυτήν που αποδεικνύεται στην παρούσα υπόθεση. Υπενθυμίζω ότι στην υπόθεση Kroon (βλ. υποσημείωση 19) το γεγονός και μόνον της αποκτήσεως τεσσάρων τέκνων θεωρήθηκε, συναφώς, αποφασιστικό, παρά το γεγονός ότι ο πατέρας *δεν* συμβιώνει με τη «σύντροφό» του με την οποία ουδέποτε συνδέθηκε με δεσμό γάμου [24].

24. Δεδομένης της θέσεως αυτής, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η διεύρυνση του κύκλου των «μελών της οικογένειας» του Τούρκου εργαζομένου, τα οποία έχουν δικαίωμα προσβάσεως σε θέση εργασίας εντός του κράτους υποδοχής υπό την έννοια του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως, ούτως ώστε να συμπεριλαμβάνεται στον κύκλο αυτό ο σύντροφος του εν λόγω εργαζομένου, δεν αντιβαίνει ούτε στο πνεύμα ούτε στον σκοπό του άρθρου αυτού. Αυτό είναι το κυρίως επιχείρημα. Είναι σκόπιμο, εν προκειμένω, να ληφθούν, εν πάση περιπτώσει, υπόψη οι αδιαμφισβήτητες διαπιστώσεις και ιδιαιτερότητες της παρούσας υποθέσεως. Αν εξετάσω το ζήτημα σύμφωνα με τα κριτήρια της νομολογίας του ΕΔΑΔ — και, όπως ήδη αναφέρθηκε, αυτή είναι η λύση προς την οποία κλίνω — το γεγονός της εξαιρέσεως της S. Eyüp (όσον αφορά τα επτά επίμαχα έτη) από τα «μέλη της οικογένειας» του προσώπου το οποίο, όταν υποβλήθηκε η αίτηση για χορήγηση άδειας εργασίας, είχε ανακτήσει την ιδιότητα του νομίμου συζύγου της μπορεί να αποτελέσει προσβολή θεμελιώδους δικαιώματος του ενδιαφερομένου. Πράγματι, θεωρώ ότι η εξομοίωση της S. Eyüp με «μέλος της οικογένειας» (ήτοι με «σύζυγο») του εν λόγω Τούρκου εργαζομένου για την περίοδο κατά την οποία συμβίωσε εκτός γάμου με τον πρώην σύζυγό της δεν επηρεάζει κατά δυσανάλογο τρόπο το συμφέρον «στην οικονομική ευμάρεια» των κοινοτικών υπηκόων που διαμένουν στην Αυστρία. Φρονώ ότι μια τέτοια λύση λαμβάνει ευλόγως υπόψη τα επιχειρήματα που προέβαλαν όσοι αξιώνουν να περιορίζεται η έννοια «μέλος της οικογένειας» στον σύζυγο με τον οποίο ο Τούρκος εργαζόμενος συνδέεται με δεσμό γάμου καθώς και τη συναφή με τις θέσεις των κυβερνήσεων που παρενέβησαν επιταγή να μην επωφεληθούν εμμέσως του δικαιώματος του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως όλοι όσοι μπορούν απλώς να ισχυριστούν ότι «συγκατοικούν» με Τούρκο εργαζόμενο που διαμένει εντός κράτους μέλους.

25. Πρέπει, εντούτοις, να προσθέσω, στο στάδιο αυτό, μια τελευταία παρατήρηση και

24 – Βλ. σκέψη 30.

διευκρίνιση. Η λύση την οποία υπέδειξα προς απάντηση του πρώτου ερωτήματος δεν αφορά το ζήτημα αν η S. Eyüp επωφελήθηκε ή όχι της ιδιότητας του προσώπου «στο οποίο έχει επιτραπεί να έλθει να ζήσει με έναν Τούρκο εργαζόμενο που είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας» της Αυστρίας κατά τη διάρκεια των επτά ετών κατά τα οποία εξακολούθησε να συγκατοικεί με τον πρώην σύζυγό της. Το ερώτημα αυτό τίθεται, ωστόσο, αναπόφευκτα από την ανάγνωση των διατάξεων που παρατίθενται στη διάταξη περί παραπομπής. Δεν είναι δυνατό να μη δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό. Πρέπει να εξεταστεί αν η ενδιαφερομένη — και στην περίπτωση επίσης που η τελευταία θεωρηθεί πράγματι, όπως φρονώ ότι πρέπει να γίνει, «μέλος της οικογένειας» κατά το κοινοτικό δίκαιο — πληροί τις λοιπές προϋποθέσεις του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως. Υπενθυμίζω, συναφώς, όσον αφορά τη «δυνατότητα» (και όχι το «δικαίωμα») των μελών της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου να τους επιτραπεί να ζήσουν μαζί του στο κράτος υποδοχής, το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως δεν προδικάζει την αρμοδιότητα των κρατών μελών[25]. Το αιτούν δικαστήριο αναφέρει μόνον ότι η S. Eyüp, λόγω του (πρώτου) γάμου της (που τελέστηκε στο Lauterach), απέκτησε άδεια διαμονής στην Αυστρία ως σύζυγος Τούρκου εργαζομένου που ανήκει στη νόμιμη αγορά εργασίας της χώρας αυτής. Δεν γνωρίζω, εντούτοις, ποιες συνέπειες απορρέουν, κατά την αυστριακή έννομη τάξη, από την απώλεια της ιδιότητας αυτής. Με άλλα λόγια, από τον φάκελο της υποθέσεως δεν προκύπτει αν το διαζύγιο, το οποίο εκδόθηκε ύστερα από δύο έτη, στέρησε από την S. Eyüp την ιδιότητα — την οποία είχε αποκτήσει με τον γάμο — του προσώπου «στο οποίο έχει επιτραπεί να ζήσει μαζί με Τούρκο εργαζόμενο ενταγμένο στη νόμιμη αγορά εργασίας» του οικείου κράτους μέλους. Αν συνέβαινε αυτό, η απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, όποια και αν είναι, δεν θα ασκούσε καμία επιρροή: αν αναφερθούμε στην περίοδο συμβιώσεως με οιονεί γάμου κοινωνία, η S. Eyüp δεν θα μπορούσε, εν πάση περιπτώσει, να πληροί όλα τα κριτήρια που προβλέπει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως.

26. Επισημαίνω, τέλος, όσον αφορά την υποθετική περίπτωση κατά την οποία η αυστριακή έννομη τάξη εξαρτά την άδεια διαμονής — χορηγούμενη στην αρχή προκειμένου να επιτραπεί σε κάποιον να έλθει να ζήσει με Τούρκο εργαζόμενο — από τη διατήρηση του δεσμού γάμου (βλ. προηγούμενη σκέψη), ότι από τη διάταξη περί παραπομπής δεν προκύπτει η ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση διαζυγίου που εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 1985 από τουρκικό δικαστήριο απέκτησε έννομες συνέπειες στην αυστριακή έννομη τάξη. Αν η απόφαση αυτή είχε εκδοθεί ή καταχωριστεί στην Αυστρία μόλις την προηγουμένη της συνάψεως του δεύτερου γάμου, είναι δυνατόν η άδεια διαμονής που χορηγήθηκε στην S. Eyüp να εξακολούθησε να παράγει αποτελέσματα ακόμη και μετά την έκδοση του διαζυγίου. Σύμφωνα με τις εξηγήσεις της Αυστριακής Κυβερνήσεως κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η μετά το διαζύγιο διαμονή της S. Eyüp στην Αυστρία δεν εξηγείται από την ιδιότητά της ως μέλους της οικογένειας στο οποίο έχει επιτραπεί να ζήσει με Τούρκο εργαζόμενο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως, αλλά από την ιδιότητα της εργαζομένης σε τρίτη χώρα, η οποία διαθέτει επαρκή μέσα διαβιώσεως, ασχέτως προελεύσεώς τους.

27. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται φυσικά να προβεί στην εξέταση των εκτεθέντων στις σκέψεις 25 και 26 ζητημάτων. Μόνον όταν τα ζητήματα αυτά λυθούν κατά τρόπο ευνοϊκό για την ενδιαφερομένη, θα μπορέσει να εφαρμοστεί εν προκειμένω η

25 — Βλ. την προπαρατεθείσα απόφαση Kadiman, σκέψεις 32 και 35.

λύση την οποία υποδεικνύω προς απάντηση στο πρώτο ερώτημα.

2. *Το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα*

28. Επικουρικώς, αν το Δικαστήριο εκτιμήσει ότι το πρώτο ερώτημα χρήζει αρνητικής απαντήσεως, το Verwaltungsgerichtshof ερωτά, με τα δύο επόμενα προδικαστικά ερωτήματα, αν, προκειμένου να πληρωθούν οι περί προθεσμιών προϋποθέσεις του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της αποφάσεως, είναι δυνατόν να σωρευθούν, υπέρ των ίδιων προσώπων, δύο περίοδοι συμβιώσεως στο πλαίσιο δεσμού γάμου, οι οποίες χωρίζονται μεταξύ τους από μια περίοδο οιονεί γάμου κοινωνίας. Στο Δικαστήριο τέθηκε κατ' ουσίαν το ερώτημα αν το διαζύγιο, κατόπιν του οποίου ακολουθεί μια αδιάλειπτη μέχρι τον δεύτερο γάμο ελεύθερη συμβίωση, ισοδυναμεί μάλλον με διακοπή παρά με αναστολή της πενταετούς προθεσμίας που απαιτείται για την απόκτηση υπέρ των μελών της οικογένειας διακινούμενου Τούρκου εργαζομένου δικαιωμάτων εργασίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής.

29. Σύμφωνα με τις κυβερνήσεις που παρενέβησαν και την Επιτροπή, αν θεωρηθεί ότι η ιδιότητα του συζύγου είναι απαραίτητη για τη συμπλήρωση της περιόδου που προβλέπει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της αποφάσεως και δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο ερώτημα, επιβάλλεται οπωσδήποτε η διαπίστωση ότι η απώλεια της ιδιότητας αυτής έχει ως αναγκαία συνέπεια τη λήξη της περιόδου συγκατοικήσεως των συζύγων πριν το διαζύγιο. Με άλλα λόγια: η επιλογή των συζύγων να τερματίσουν τον γάμο τους — ακόμη και αν επακολούθησε αδιάλειπτη συγκατοίκηση και δεύτερος γάμος μεταξύ των ίδιων προσώπων — συνεπάγεται οπωσδήποτε τη διακοπή, και όχι απλώς την αναστολή, της προθεσμίας που προβλέπει η εν λόγω διάταξη. Οι κυβερνήσεις που παρενέβησαν και η Επιτροπή στηρίζονται κυρίως στην προπαρατεθείσα απόφαση Kadiman, με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι — με εξαίρεση τις περιπτώσεις βραχείας διάρκειας διαμονής (για παράδειγμα, όταν πρόκειται για διακοπές ή για επίσκεψη του ενδιαφερομένου στην οικογένειά του στο κράτος καταγωγής) ή τις περιόδους μη ηθελημένης διαμονής του ενδιαφερομένου στο κράτος καταγωγής — το μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου υποχρεούται, βάσει του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως, να διαμένει *αδιαλείπτως* εντός του κράτους μέλους υποδοχής κατά το ελάχιστο χρονικό διάστημα που προβλέπει το άρθρο αυτό.

30. Το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως αποσκοπεί στη δημιουργία συνθηκών ευνοϊκών για τη *συγκέντρωση της οικογένειας* εντός του κράτους μέλους υποδοχής, επιτρέποντας την παρουσία των μελών της οικογένειας στο πλευρό του διακινούμενου εργαζομένου. Άπαξ αυτή πραγματοποιηθεί, παγιώνεται το δικαίωμα προσβάσεως σε θέση εργασίας, το οποίο αναγνωρίζεται στα μέλη της οικογένειας «προκειμένου να ενισχύσει τη μόνιμη ένταξη του οικογενειακού κυττάρου του Τούρκου διακινουμένου εργαζομένου στο κράτος μέλος υποδοχής» [26]. Όπως έχει αναφερθεί, μια τέτοια «παγίωση» της συγκεντρώσεως της οικογέ-

26 — Προπαρατεθείσα απόφαση Kadiman, σκέψη 35· βλ. κατά την ίδια έννοια, την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γερμανίας, τέλος της σκέψεως 11.

νειας αποτελεί παρακολούθημα ή, καλύτερα, προσδίδει προστιθέμενη αξία στο θεμελιώδες δικαίωμα για οικογενειακή ζωή χωρίς επέμβαση δημόσιας αρχής (βλ. άρθρο 8, παράγραφος 1, της Συμβάσεως).

31. Η S. Eyüp υποστήριξε ότι αυτό που μετρά είναι η «ανθρωπιστική άποψη» του Τούρκου εργαζομένου που είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας ενός κράτους μέλους καθώς και το πνεύμα και ο σκοπός του επίμαχου κανόνα. Θεωρώ ότι η θέση αυτή είναι ορθή και ενισχύεται από την προπαρατεθείσα νομολογία του ΕΔΑΔ σχετικά με το άρθρο 8 της Συμβάσεως (βλ. υποσημείωση 18), με την οποία οι δικαστές του Στρασβούργου κατέδειξαν ότι από «οικογενειακούς» δεσμούς ιδιαιτέρως σοβαρούς και σταθερούς απορρέουν έννομες συνέπειες, ήτοι το ευεργέτημα του δικαιώματος για οικογενειακή ζωή χωρίς επεμβάσεις. Συντάσσομαι με την άποψη ότι η ιδιαιτερότητα της παρούσας υποθέσεως αξίζει μια λύση ad hoc. Η S. Eyüp και ο πρώην σύζυγός της ουδέποτε έπαυσαν να ζουν ως οικογένεια και η κοινή αυτή ζωή δεν ήταν η συνήθης ζωή «εν διαστάσει συζύγων», καθόσον το ζεύγος αυτό απέκτησε τέσσερα τέκνα κατά τη διάρκεια της οιονεί γάμου κοινωνίας. Από τον φάκελο της υποθέσεως δεν προκύπτει ότι υπήρξε διακοπή της συγκατοικήσεως, ούτε καν για βραχείας διάρκειας διάστημα. Αν όμως ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι στόχος του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως είναι να ευνοήσει την «πραγματική συγκέντρωση» εντός του κράτους μέλους υποδοχής[27], είναι δυνατόν να δοθεί στην παρούσα υπόθεση λύση διαφορετική από εκείνη την οποία προτείνουν οι κυβερνήσεις που υπέβαλαν παρατηρήσεις και η Επιτροπή.

27 — Προπαρατεθείσα απόφαση Kadiman, σκέψη 46.

32. Θα μπορούσα να συνταχθώ με την άποψή τους, αν ο Eyüp είχε συνάψει νέο γάμο με *άλλη* γυναίκα, δημιουργώντας έτσι *νέα* οικογένεια και άλλους δεσμούς στοργής. Σε τέτοια περίπτωση, δεν θα μπορούσαν να σωρευθούν οι περίοδοι συγκατοικήσεως των δύο οικογενειών. Θα ήταν ίσως δυνατό να συναχθεί ανάλογο συμπέρασμα αν ο Eyüp, μολονότι συνήψε δεύτερο γάμο με την ίδια γυναίκα, συμβίωσε εν τω μεταξύ με άλλη γυναίκα και ενδεχομένως τέλεσε νέο γάμο μ' αυτήν (χωρίζοντας και από αυτήν στη συνέχεια). Η αντίστροφη περίπτωση, την οποία σκιαγράφησε ο συνήγορος της προσφεύγουσας κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, θα μπορούσε επίσης να υπάρξει, θα μπορούσε δηλαδή η S. Eyüp, μετά το διαζύγιο από τον πρώτο σύζυγό της, να συνάψει γάμο με άλλον άνδρα, αποκτώντας ενδεχομένως τέκνα μαζί του, και στη συνέχεια να συνάψει νέο γάμο με τον πρώτο της σύζυγο. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, θα υφίστατο — και την άποψη αυτή ασπάζεται και ο συνήγορος της S. Eyüp — πραγματική «διακοπή» της συμβιώσεως του ζεύγους: θα υπήρχε μια περίοδος κατά την οποία οι Eyüp έπαυσαν πράγματι να ζουν με την οικογένεια που συνέστησαν αρχικώς.

33. Είναι μάλλον περιττό να επισημανθεί ότι η περίπτωση της παρούσας υποθέσεως είναι εντελώς διαφορετική. Πράγματι, πρόκειται για υπόθεση στην οποία — σε περίπτωση που το Δικαστήριο θεωρήσει ότι το πρώτο ερώτημα χρήζει αρνητικής απαντήσεως — η περίοδος ελεύθερης συμβιώσεως μεταξύ δύο προσώπων που υπήρξαν σύζυγοι και αργότερα συνήψαν νέο γάμο πρέπει να παραγάγει έννομες συνέπειες διαφορετικές από εκείνες που θα απέρρεαν ενδεχομένως από καταστάσεις όπως οι αναφερθείσες στην προ-

ηγούμενη σκέψη. Μια τέτοια περίπτωση πρέπει να ερμηνεύεται ως «αναστολή» και όχι ως «διακοπή» της πενταετούς προθεσμίας την οποία προβλέπει η επίμαχη διάταξη. Από προσεκτικότερη εξέταση των πραγματικών περιστατικών προκύπτει ότι η λύση την οποία προτείνω όσον αφορά το δεύτερο και τρίτο ερώτημα καθιστά ηπιότερη εκείνη που προτάθηκε προς απάντηση του πρώτου ερωτήματος. Πρόκειται για μια λύση η οποία, εν πάση περιπτώσει, επιτρέπει τη στάθμιση των συμφερόντων που διακυβεύονται, λαμβάνοντας άλλωστε αποτελεσματικότερα υπόψη τα συμφέροντα των κοινοτικών εργαζομένων. Για τον λόγο αυτόν, την προτείνω ως την ελάχιστη λύση. Αν δεν υιοθετηθεί, θα υπάρξει κίνδυνος εξαλείψεως του δικαιώματος το οποίο μπορεί να επικαλεστεί η ενδιαφερομένη κατ' εφαρμογήν του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, υπό τον όρο βεβαίως να πληροί η τελευταία τις λοιπές προϋποθέσεις που προβλέπει η διάταξη αυτή. Κατά συνέπεια, θα μπορούσε επίσης να υπάρξει συγκεκριμένος κίνδυνος προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος που προβλέπει το άρθρο 8 της Συμβάσεως.

3. *Το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα*

34. Εξάλλου, η προτεινόμενη λύση δεν απέχει πολύ από εκείνη στην οποία κατέληξε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Kadiman, στην οποία παρέπεμψαν οι κυβερνήσεις που παρενέβησαν στην παρούσα υπόθεση και η Επιτροπή. Η Kadiman, Τουρκίδα υπήκοος, αναγκάστηκε να διαμείνει επί τέσσερις περίπου μήνες στην Τουρκία, όπου είχε πάει για διακοπές με τον σύζυγό της, διότι αυτός είχε πάρει μαζί του το διαβατήριό της πριν επιστρέψει μόνος στη Γερμανία, όπου διέμεναν αμφότεροι. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η μη ηθελημένη αυτή διακοπή της συμβιώσεως πρέπει να εξομοιώνεται με περίοδο κατά την οποία το ενδιαφερόμενο μέλος της οικογένειας συμβίωσε πράγματι με τον Τούρκο εργαζόμενο [28]. Από τη διαπίστωση αυτή προκύπτει ότι το Δικαστήριο είναι έτοιμο να λάβει υπόψη πολύ ειδικές περιστάσεις για να συναγάγει συμπεράσματα συνάδοντα προς το πνεύμα του άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως. Όσον αφορά το δεύτερο και τρίτο ερώτημα, φρονώ ότι — σύμφωνα με το δίδαγμα που απορρέει από την προπαρατεθείσα απόφαση Kadiman — πρέπει να ληφθεί υπόψη η συγκατοίκηση του ζεύγους Eyüp σε καθεστώς ελεύθερης συμβιώσεως (στο πλαίσιο των ειδικών περιστάσεων που έχουν ήδη περιγραφεί), προκειμένου να σωρευθούν η πρώτη περίοδος έγγαμης συμβιώσεως και η δεύτερη, έστω και αν δεν μπορεί να «εξομοιωθεί» μια περίοδος οιονεί γάμου κοινωνίας προς την περίοδο εγγάμου συμβιώσεως (μολονότι, αντιθέτως, η εξομοίωση αυτή προτείνεται κυρίως προς απάντηση στο πρώτο ερώτημα).

35. Με τα δύο αυτά τελευταία ερωτήματα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο τι είδους επείγοντα μέτρα μπορούν να ληφθούν για την προσωρινή προστασία των δικαιωμάτων που απορρέουν ιδίως από το άρθρο 7 της αποφάσεως.

36. Η S. Eyüp, για να αποδείξει τη χρησιμότητα απαντήσεως στα εν λόγω ερωτήματα,

28 — Προπαρατεθείσα απόφαση Kadiman, σκέψεις 46 έως 49.

επισήμανε την ανάγκη λήψεως εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου επειγόντων μέτρων με τα οποία θα της αναγνωριστεί, έστω και προσωρινώς, το δικαίωμα αποκτήσεως άδειας εργασίας. Πράγματι, εν αναμονή αποφάσεως στην κύρια δίκη και ελλείψει τέτοιου μέτρου, η S. Eyüp θα στερούνταν κάθε προοπτικής εργασίας, εξαιτίας του γεγονότος ότι, στην Αυστρία, η παράνομη απασχόληση μη κοινοτικών υπηκόων αποτελεί ποινικό αδίκημα.

37. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και την Επιτροπή, τα δύο τελευταία προδικαστικά ερωτήματα στερούνται λυσιτέλειας, λαμβανομένων υπόψη όσων συνέβησαν αμέσως μετά την υποβολή της διατάξεως περί παραπομπής στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, στις 5 Μαρτίου 1998. Πρώτον, το ζεύγος Eyüp στις 7 Μαΐου 1998 πληρούσε την προϋπόθεση αδιάλειπτης εγγάμου συμβιώσεως επί πέντε έτη από την ημερομηνία συνάψεως του δεύτερου γάμου. Δεύτερον, στις 5 Νοεμβρίου 1998, χορηγήθηκε τελικώς στην προσφεύγουσα η άδεια εργασίας την οποία ανέμενε, πιθανότατα ληφθέντος υπόψη του γεγονότος ότι συνέτρεχαν υπέρ αυτής οι προϋποθέσεις περί χρόνου αναμονής που θέτει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της αποφάσεως.

38. Θεωρώ, όπως η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, ότι δεν είναι ούτε χρήσιμο ούτε αναγκαίο να εξεταστούν το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα, τα οποία αφορούν τα επείγοντα μέτρα που θα μπορούσε να διατάξει — προσωρινώς — ο εθνικός δικαστής προκειμένου να προστατευθεί ένα δικαίωμα προβλεπόμενο από την κοινοτική έννομη τάξη, καθόσον είναι αδιαμφισβήτητο πλέον ότι το εν λόγω δικαίωμα υπάρχει οριστικώς υπέρ της S. Eyüp. Το δικαίωμα αυτό της αναγνωρίστηκε και από τις αυστριακές αρχές, οι οποίες της χορήγησαν άδεια εργασίας τον Νοέμβριο του 1998.

V — Πρόταση

39. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι στα υποβληθέντα από το Verwaltungsgerichtshof στο Δικαστήριο ερωτήματα πρέπει να δοθούν οι εξής απαντήσεις:

«1) Ο όρος "μέλος της οικογένειας" που χρησιμοποιείται στο άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την προώθηση της συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, καλύπτει και την

περίπτωση του συντρόφου Τούρκου εργαζομένου ο οποίος συμβιώνει με τον εργαζόμενο σε οιονεί γάμου κοινωνία, υπό την προϋπόθεση υπάρξεως μεταξύ των ενδιαφερομένων σοβαρού και σταθερού οικογενειακού δεσμού, όπως αυτός που δημιουργείται όταν κατόπιν του διαζυγίου ακολουθεί αδιάλειπτη συμβίωση και σύναψη, εν συνεχεία, νέου γάμου.

2) και 3) Η προϋπόθεση συγκατοικήσεως για ελάχιστη περίοδο διάρκειας πέντε ετών την οποία προβλέπει το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, της προπαρατεθείσας αποφάσεως 1/80 πληρούται στην περίπτωση Τούρκου εργαζομένου ο οποίος συνήψε γάμο, διαζεύχθηκε και τέλεσε κατόπιν νέο γάμο με το ίδιο πρόσωπο, αν οι σύζυγοι εξακολούθησαν πράγματι να συμβιώνουν κατά το μεταξύ των δύο γάμων διάστημα και οι συνολικές περίοδοι εγγάμου συμβιώσεως ήταν διάρκειας τουλάχιστον πέντε ετών.»